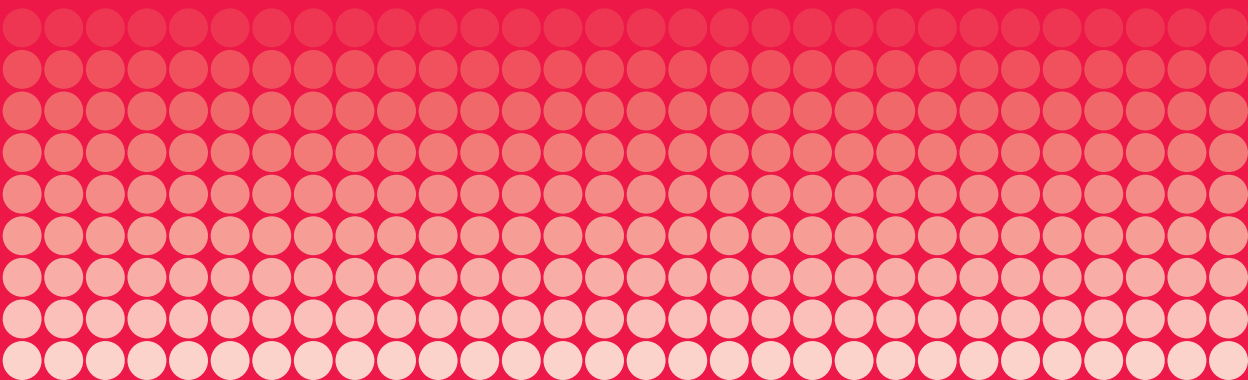

SIPRI YEARBOOK 2014

Armaments,
Disarmament and
International
Security

Sammanfattning på svenska

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, SIPRI, grundades 1966 som ett oberoende forskningsinstitut med uppgift att studera väpnade konflikter, militärutgifter och vapenhandel samt nedrustning och rustningskontroll. SIPRI tillhandahåller fakta, analyser och rekommendationer, baserade på öppna källor, till beslutsfattare, forskare, media och den intresserade allmänheten.

SIPRI YEARBOOK

SIPRI:s första årsbok publicerades 1969 och 2013 års upplaga är den 44:e i ordningen. *SIPRI Yearbook 2014* presenterar fakta om världens militärutgifter, internationell vapenhandel (vilket inkluderar såväl vapenförsäljning som vapen givna som en del av militärt stöd), vapenproduktion, kärnvapen, större väpnade konflikter och multilaterala fredsoperationer samt analyser av internationell säkerhet och strävanden att begränsa rustningen. För innehållet i SIPRI:s årsbok svarar SIPRI:s egna forskare samt en rad utomstående experter.

I detta häfte ges korta sammanfattningar av kapitlen i *SIPRI Yearbook 2014* samt några exempel på den information som finns i bokens bilagor.

www.sipriyearbook.org

INNEHÅLL

Inledning	1
1. Olika aspekter på konflikten i Syrien	2
Del I. Säkerhet och konflikter 2013	
2. Väpnade konflikter	4
3. Fredsuppdrag och konflikthantering	6
Del II. Militärutgifter och upprustning 2013	
4. Militärutgifter och vapenproduktion	8
5. Internationell vapenhandel	10
6. Världens kärnvapenarsenaler	12
Del III. Icke-spridning, rustningskontroll och nedrustning 2013	
7. Kärnvapenbegränsning och icke-spridning	14
8. Kemiska och biologiska material: reducering av säkerhetsrisker	16
9. Begränsning av konventionella vapen och militärt förtroendeskapande	18
10. Material med dubbla användningsområden och vapenhandelskontroll	20
Bilagor	22

INLEDNING

IAN ANTHONY

SIPRI Yearbook 2014 rapporterar om flera oroande tendenser för konflikterna, rustningsdynamiken och den internationella säkerheten i världen. Det kommer att ta lång tid innan det internationella samfundet åstadkommit något som kan kallas ”världsordning”. Dessutom genomgår politiska, teknologiska, ekonomiska, ekologiska och militära verksamheter snabba och ständiga förändringar, vilket i allt högre grad kan göra att fredliga lösningar på konflikter och ett främjande av ett stabilare säkerhetsläge blir svårare att uppnå.

De slutsatser som kan dras från händelseutvecklingen under 2013 inom upprustning, nedrustning och internationell säkerhet visar att samspelet mellan de tre fortsatt måste analyseras.

För det första utvecklas förhållningssättet till internationell styrning som kommer att få en direkt inverkan på staters möjligheter att nå samförstånd vad gäller hur man bäst främjar global och regional säkerhet.

Flera kapitel i årets upplaga av *SIPRI Yearbook* betonar framväxten av en rad olika spänningar, till exempel inom olika institutioner och mellan globala och regionala organ specialiserade på säkerhetsstyrning. Den fortsatta utvecklingen där man istället för att söka samförstånd accepterar nationella olikheter och försöker hantera konsekvenserna av dem, har stegvis fränt sönder multilaterala förhållningssätt och när den säkerhetspolitiska diskursen inte längre håller sig inom överenskomna

ramar, kan man se en ny smidighet i staters anpassning i olika frågor.

För det andra kommer en ökad förståelse av sambandet mellan utveckling och säkerhet göra det lättare att identifiera möjligheterna till samarbete mellan parter som normalt inte ses som samarbetspartners. Få människor skulle ifrågasätta sambandet mellan å ena sidan, ekonomisk, social och mänsklig utveckling, och fred och säkerhet å den andra. Det är ett komplicerat förhållande där säkerhet kan leda till utveckling och utveckling kan leda till säkerhet, men ingendera är tillräcklig för att främja den andra och på kort sikt behöver inte båda alltid vara nödvändiga. En bättre förståelse av detta samband kommer att kräva mer forskning som koncentreras till analyser av problemen som helhet och inte fokuserar på att lösa de enskilda delarna. För att förstå hur problemens olika delar samspekar kommer det att vara nödvändigt att dra nytta av flera akademiska områden.

För det tredje bör den snabba takten och omfattningen i framstegen inom olika delar av naturvetenskap och teknologi, och hur de samspekar med varandra, nu ses som en oberoende faktor för internationell säkerhet. En utvärdering av teknologin har blivit svårare genom den ökande komplexiteten. Att förstå samspelet mellan naturvetenskap och offentlig politik är också en allt större utmaning.

Behovet av ”kompetent, opartisk information om fysisk, biologisk, ekonomisk, social och politisk påverkan på alltmer omfattande och större tillämpningar av teknologi” som stöd för regeringsbeslut och lagstiftningsprocess är en idé som sannerligen inte är föråldrad, snarare är den utan tvekan viktigare än någonsin. ●

1. OLIKA ASPEKTER PÅ KONFLIKTEN I SYRIEN

Efter tre års konflikt i Syrien är många fortsatt skeptiska till att hitta en hållbar lösning för att nå fred. Alla försök till medling i konflikten kräver en förståelse för konfliktens dynamik, ett område där freds- och konfliktforskning kan bidra. Att det inte finns någon enig, tillförlitlig och faktabaserad berättelse om konflikten visade sig under 2013 genom splittringen i FN:s Säkerhetsråd och bland staterna i regionen, diskussionerna om bevisen för användandet av kemiska vapen och tvisterna om vilka grupper som företräder de regeringsfientliga styrkorna.

Tre aspekter på konflikten i Syrien under 2013 kan utgöra startpunkten för undersökningen av dess vidare påverkan: mätningar av konflikthandlingar, restriktionerna i vapenleveranser och konsekvenserna av användandet av kemiska vapen.

Att mäta förekomsten av konflikt i Syrien

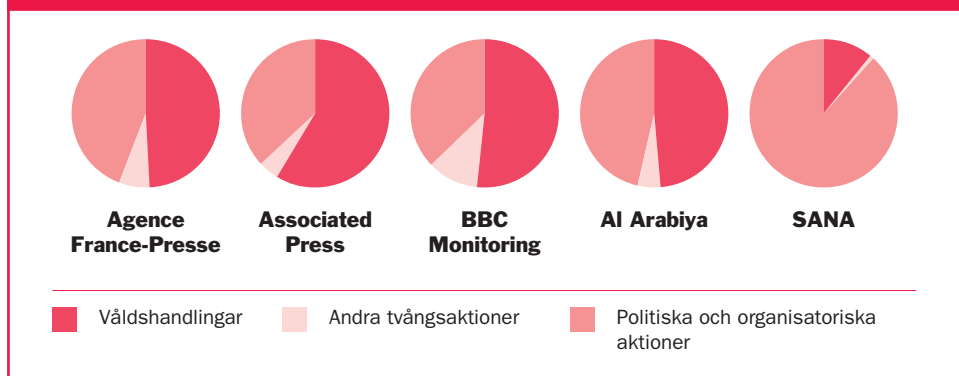
Den främsta svårigheten för konfliktforskare är att samla in tillförlitliga

uppgifter, bland annat från media. Komplexiteten i den syriska konflikten gör att medias partiskhet i rapporteringen förblir en stor utmaning genom att den försvårar insamlingen av användbara uppgifter och vilseleder forskare och beslutsfattare om vad som faktiskt händer. De allvarliga konsekvenserna av de diplomatiska och politiska misslyckandena och det brådskande behovet av en ökad förståelse av orsakerna bakom det eskalerande våldet gör att ett striktare tillvägagångssätt vad gäller uppgiftsinsamling behövs.

Den exceptionella ökningen av publiceringar online och i sociala medier gör att mer information om konflikter nu finns allmänt tillgänglig. Det är avgörande att konfliktforskare införlivar sådana källor i sin kodning av information. I fallet med Syrien, där traditionella medier står under sträng regeringskontroll, har källorna i sociala medier blivit viktiga alternativ. Information från oidentifierade källor måste emellertid kontrolleras noggrant.

Utvecklandet och användningen av crowd-seeding metodiken, parad med ett ökat användande av informationsteknologi

TYP AV RAPPORTERAD KONFLIKTHÄNDELSE I SYRIEN, EFTER MEDIAKÄLLA

för insamling och delande av data, kan utgöra ett nytt sätt att samla in uppgifter om konflikter. I slutändan kommer detta att förse beslutsfattare och humanitära organisationer med en fullständigare bild av våldet och politiska händelser, som t ex i Syrien. På samma gång kommer inte crowd-seeding att vara ett universalmedel på snedvridningar och det är inte en felfri metod.

Begränsning av vapenleveranser till Syrien

När ett stort antal stater antog det globala vapenhandelsfördraget (ATT) 2013 bekräftades den vitt spridda uppfattningen att internationell vapenhandel måste begränsas för att förhindra att våld och väpnade konflikter spås på av överföringarna av vapen. Att de flesta staterna godkände ATT-avtalet, eller åtminstone som t ex Kina och Ryssland stödjer avtalets huvudprinciper, sammanföll med allvarliga meningsskiljaktigheter hur man skulle hantera vapenleveranser till konflikten i Syrien som var behäftad med grova kränkningar av mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt. Staterna hade mycket olika syn på om huruvida vapenleveranser kan eller inte kan bidra till att etablera fred och säkerhet i Syrien. Inte ens inom EU, med sin långa tradition av restriktiv vapenexport och harmoniserad vapenexportpolitik och dess starka stöd för ATT, kunde stater enas om riskerna eller nyttan av att sända vapen till vissa beväpnade grupper i Syrien.

Åsiktsvariationerna om vapenleveranser till Syrien väcker frågor om hur samordnat genomförandet av ATT kommer att bli när avtalet väl träder i kraft. Ett allvarligt problem är att de lärdomar om

riskbedömningar av vapenexport som krävs av fördrag som ATT, svårigen kan dras av det syriska exemplet. Stater har i allmänhet varit hemlighetsfulla och oklara vad gäller syften, eller omfattning, för sina vapenleveranser till parter i den syriska konflikten.

Användningen av kemiska vapen i Syrien: följdverkningar för rustningskontrollen

Händelserna i Syrien under 2013 kommer att ha en långsiktig effekt, om än fortfarande lite oklart och kontroversiellt hur, på framtida försök att bemöta anklagelser om användning av kemiska vapen. Försök till rustningskontroll i Syrien avspeglade utvecklingen av internationella verifikationsåtgärder och aktiviteter som innehåller både kooperativa delar och tvångsmedel. Organisationer och regimer som normalt inte samverkar (t ex Organisationen för förbud av kemiska vapen, OPCW och Världshälsoorganisation, WHO) sammanfördes genom den oro som fanns på hög nivå inom regeringar, speciellt i Ryssland och USA, och inom världssamfundet. Detta hände inom ramen för en allt värre väpnad konflikt med omfattande och långvariga destabiliserande effekter.

Utvecklingen i Syrien underströk styrkan i den internationella normen mot innehav och användande av kemiska vapen. Den aktualiserade också politiska och operativa utmaningar förknippade med rustningskontroll i fall där icke-statliga och statliga aktörer inom och utanför regionen samverkar i omstridda och okontrollerade områden. Den gav dessutom operativa lärdomar om vad verifiering kan och inte kan åstadkomma under sådana förhållanden. ●

2. VÄPNADE KONFLIKTER

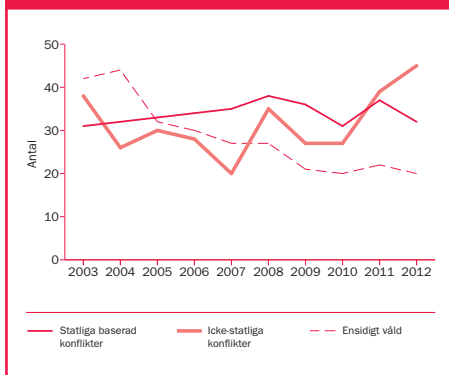
På senare år har världen sett ett ökande antal dödsoffer på grund av statligt baserade konflikter. I en del områden i världen, särskilt i Mellanöstern, har antalet stridsrelaterade dödsfall ökat betydligt. Antalet internationaliserade inomstatliga konflikter har också ökat. Denna utveckling tyder på en oroande uppåtgående trend för dödligt våld relaterat till statligt baserade konflikter.

Under perioden efter det kalla kriget har världssamfundets främsta svar på väpnade konflikter med stater inblandade, speciellt när det gäller regionala och globala säkerhetsproblem och internationell terrorism, oftast varit att ingripa med militära medel. Under 2013 fanns tecken på att militär makt som medel för att lösa konflikter och utmaningar från internationell terrorism i västvärlden alltmer anses ha begränsad nytta och vara allt för dyrt, både vad gäller ekonomi, förlorade liv och utarmat politiskt kapital.

Beskyllningarna att kemiska vapen använts i en attack i Damaskus den 21 augusti 2013 utlöste en kraftig internationell debatt om militärt ingripande i inbördeskriget i Syrien. Dessutom fanns en vitt spridd oro över de storskaliga förlusterna av människoliv i Syrien, rapporterna om att konflikten tjänade som ett "växthus" för våldsamma jihadistiska grupper och indikationerna på en växande risk för vidare regional spridning.

Inledningsvis verkade USA och dess europeiska huvudallierade förbereda sig på militära attacker i Syrien. Efter en parlamentsomröstning i Storbritannien mot användandet av militärmakt i Syrien, och en oro för att också den amerikanska

ANTALET VÄPNADE KONFLIKTER 2003–12

kongressen skulle rösta emot, valde den amerikanska regeringen att driva linjen med ett diplomatiskt svar på frågan med kemiska vapen och avstod från militärt ingripande. Det här sågs allmänt som en vändpunkt i västvärldens politik mot en betydligt mer begränsad militär inblandning i konflikter runt om i världen.

Medling och fredsavtal

Medling erbjuder en viktig väg att lösa väpnade konflikter. Under de senaste årtiondena har traditionella diplomatiska åtgärder kompletterats med framväxten av ett otal icke-statliga aktörer involverade i medling och informell diplomati (Track-II). Dessa ansträngningar har bidragit till att ett stort antal väpnade konflikter har lösts genom medling och ofta lett fram till ett fredsavtal.

Under senare år har det emellertid förkommit en noterbar minskning av antalet fredsavtal. Detta väcker oro för att det, utan avsevärda nysatsningar på fredsskapande åtgärder, kan finnas viktiga begränsningar för medling som ett alternativ till militärt ingripande för att avsluta konflikter.

FN:s Säkerhetsråd i statligt baserade väpnade konflikter

I en situation med färre västerländska militära interventioner som svar på konflikter, skulle FN kunna ta ett större ansvar för konfliktförebyggande och konfliktlösande åtgärder. FN:s Säkerhetsråds främsta verktyg för att lösa konflikter är bl a resolutioner antagna genom kapitel VI och VII av FN-stadgan. Antalet sådana resolutioner ger ett värdefullt mått på den vikt som Säkerhetsrådet lägger vid statligt baserade väpnade konflikter. Det finns stora skillnader i uppmärksamhet, vilket kan hänföras till konfliktens längd och intensitet, var konflikten utspelas och hur den upplevs påverka de permanenta medlemmarnas intressen.

Mönster för det organiserade våldet 2003–12

Uppsala Conflict Data Program (UCDP) presenterar det organiserade våldet i världen enligt tre typer av organiserat våld: (statligt baserade) väpnade konflikter, icke-statliga konflikter och ensidigt våld (mot civila).

Det totala antalet av incidenter av organiserat våld som resulterade i minst 25 döda under ett år (gränsen för att räknas av UCDP), var lite lägre under 2012, 97 stycken, än under 2003, då antalet var 111. Både antalet statligt baserade och icke-statliga konflikter ökade under tioårsperioden 2003-2012, medan omfattningen av ensidigt våld minskade stadigt.

Den övergripande trenden för antalet dödsfall orsakade av organiserat våld uppvisar en mer negativ bild. Till stor del beroende på utvecklingen för statligt baserade konflikter har antalet dödsfall

GLOBAL PEACE INDEX 2013

Globalt fredsindex (*Global Peace Index, GPI*), framställt av *Institute for Economics and Peace*, använder 22 indikatorer för att rangordna 162 länder efter deras relativa "fredsstatus".

Väst- och Centraleuropa var den klart fredligaste regionen i 2013 års GPI. Nordamerika kom på andra plats, följt av Ost- och Sydostasien och Oceanien. Sydostasien var den minst fredliga regionen.

Rang- ordning	Land	Pöang	För- ändring
1	Island	1.162	-0.003
2	Danmark	1.207	-
2	Nya Zeeland	1.237	+0.003
4	Österrike	1.250	-0.060
5	Schweiz	1.272	+0.013
158	Sudan	3.242	+0.156
159	Irak	3.245	+0.019
160	Syrien	3.393	+0.524
161	Somalia	3.394	-0.092
162	Afghanistan	3.440	+0.075

ökat från nästan 36 000 under 2003 till nästan 46 000 under 2012.

Inom den övergripande trenden har var och en av de tre konflikttyperna sin egen dynamik, bara delvis påverkad av de andra typerna. Hela bilden är mer komplicerad, men det finns inga klara bevis för att de tre våldstyperna tar ut varandra, t ex om en typ minskar leder det till en ökning av en annan. ●

3. FREDSUPPDRAG OCH KONFLIKTHANTERING

Genom inrättandet av åtta nya multilaterala fredsoppdrag och endast fyra som avslutades, uppgick det totala antalet fredsoppdrag till 57 under 2013. Frankrike var centralt för fredsinsatserna under 2013, genom att leda två av de nya oppdragen och till stor del sätta oppdragsagendan.

Ökningen av oppdrag åtföljdes av en dramatisk minskning av det totala antalet personer som deltog, från 233 642 under 2012 till 201 239 under 2013). Detta berodde främst på personalneddragningen i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF). Det är troligt att antalet personer kommer att minska ytterligare under 2015. Även om en del personal kommer att stanna i ett nytt NATO-lett oppdrag i Afghanistan och andra europeiska länder kan komma att ansluta sig till Frankrike i Afrika, eller börja bidra till FN-oppdrag, är det inte troligt att detta kommer att kompensera ISAF:s personalminskning.

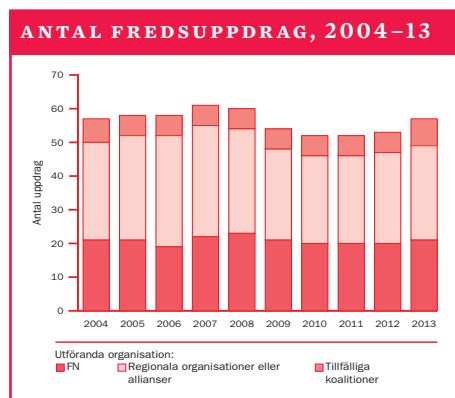
Fredsbevarande i Afrika

Den internationella uppmärksamheten verkar flyttas från Afghanistan till Afrika, och särskilt till Centralafrikanska republiken, Demokratiska republiken Kongo, Mali, Somalia och Sydsudan.

Alla åtta nya fredsoppdrag 2013 inrättades i Afrika och ingick alla i de komplicerade grupperingarna av oppdrag, organisationer, och aktörer som för närvarande är engagerade där. Afrika har haft det största antalet fredsoppdrag sedan 2010, och i och med ISAF:s personalminskning under 2013 även det största antalet personer som deltar i oppdrag, för första gången sedan 2008.

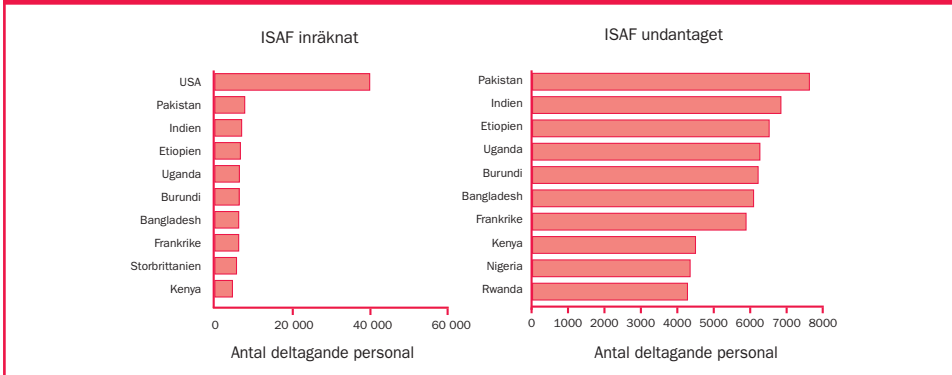
Fyra av de åtta nya oppdragen utplacerades i Mali, tre i Centralafrikanska republiken och ett i Somalia. Två av oppdragen leddes av afrikanska organisationer. Den internationella stödinsatsen i Mali (*International Support Mission to Mali*, AFISMA), leddes av Västafrikanska staternas ekonomiska gemenskap (ECOWAS) och Afrikanska unionen (AU) tillsammans och den internationella stödinsatsen i Centralafrikanska republiken (*International Support Mission to the CAR*, MISCA), av AU ensamt. Att Afrika alltmer tar hand om sina egna angelägenheter genom inrättandet av dessa oppdrag, har aktualiserat frågan om Afrika är redo för den här typen av oppgifter.

Utvecklingen i Afrika under 2013 kan tyda på alltmer stabila fredsoppdrag, vilket visar sig i den fredsframtvängande och inkräktande karaktär man ser i vissa oppdrag. Den nya insatsstyrkan (*Force Intervention Brigade*, FIB) i FN:s stabiliseringsoppdrag i Demokratiska republiken Kongo (*UN Organization Stabilization Mission in the DRC*, MONUSCO), fick mandat att "hindra utbredningen, neutralisera och avvärja alla väpnade grupper". Även mandatet för

DE 10 LÄNDER MED STÖRST ANTAL DELTAGANDE PERSONAL I MULTILATERALA FREDSUPPDRAG 2013

FN:s stabiliseringsuppdrag i Mali (*Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali*, MINUSMA), är starkare formulerat än vad som är brukligt för ett FN-uppdrag. Dessutom utökade FN, genom en extraordinär åtgärd, sina logistiska stödpaket till den Afrikanska unionens insats i Somalia (*AU Mission in Somalia*, AMISOM), att även omfatta den somaliska nationella arméns fronttrupper i deras gemensamma kamp mot den islamistiska gruppen al-Shabab. En annan kontroversiell åtgärd var att låta MONUSCO, som första FN-uppdrag, använda drönare för övervakning.

Global utveckling

Trots svårigheter att genomföra var skydd av civilbefolkningen fortsatt viktigt för multilaterala fredsoppdrag. MONUSCO:s insatsstyrka FIB visade en förnyad beslutsamhet att skydda civilbefolkningen och hyllades allmänt som en framgång. Mot slutet av 2013 skyddade FN-insatsen *UN Mission in South Sudan* (UNMISS) tiotusentals sydsudanesiska civila på sina baser och jämförelser med de säkra områdena i Bosnien-Hercegovina har redan gjorts.

Samförstånd i FN:s Säkerhetsråd i kontroversiella frågor som bruk av våld och användande av drönare nåddes från fall till fall. Den så kallade Hollande-doktrinen (uppkallad efter den franske presidenten François Hollande), om korta och begränsade humanitära interventioner på uppdrag av Säkerhetsrådet i samarbete med styrkor från en regional organisation, och efter inbjudan från värdnationen, verkar strukturellt likna Kinas syn på intervention. Operation Serval i Mali och Operation Sangaris i Centralafrikanska republiken satte stora delar av dagordningen under 2013.

Då spänningarna tydligt ökade mellan AU, FN och afrikanska regionala organisationer om förändringarna i Mali och Centralafrikanska republiken, kan det ifrågasättas om inrättandet av insatser genom komplicerade grupperingar är den rätta vägen framåt och om de två länderna kommer stå modell för framtida fredsoppdrag. ●

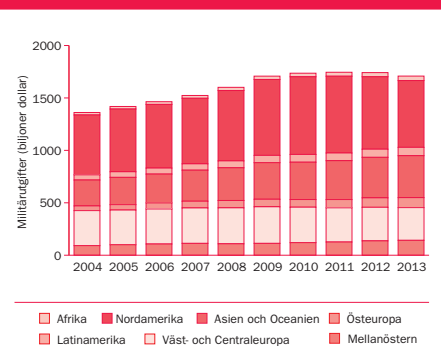

4. MILITÄRUTGIFTER OCH VAPENPRODUKTION

Världens samlade militärutgifter för 2013 beräknas uppgå till 1747 miljarder dollar, vilket är 2,4 % av världens totala bruttonationalprodukt (BNP), eller 248 dollar per person. I reella termer är det ungefär 1,9 % lägre än 2012.

Militärutgifternas ökningarna och minskningarna under 2013 följde samma mönster som 2012, med minskningar i västländerna (Nordamerika, Väst- och Centraleuropa och Oceanien) och med ökningarna i resten av världen. Särskilt stora ökningarna sågs i Afrika och i Mellanöstern, medan åtstramningspolitikens följdverkningar fortsatt kändes i Europa. USA hade fortfarande de högsta

VÄRLDENS MILITÄRUTGIFTER 2004–13

militärutgifterna under 2013, följt av Kina och Ryssland.

Världens militärutgifter ser ut att följa två skilda trender. I västvärlden minskar utgifterna, på grund av budgetåtstramningar, försök att kontrollera budgetunderskott och att man drar sig ur långvariga krig. I övriga världen ökar utgifterna genom kombinationer av ekonomisk tillväxt, säkerhetsoro, geopolitisk ambition och ofta interna politiska faktorer. Under de kommande åren kan västvärldens militärutgifter komma att stabilisera sig eller återigen öka, medan trenden för resten av världen inte visar några tecken på avmattning.

Amerikanska militärutgifter

De amerikanska militärutgifterna fortsatte att minska både på grund av tillbakadragandet av de amerikanska trupperna från Irak i slutet av 2011 och effekterna på försvarsbudgeten av 2011 års budgetöverenskommelser om lägre utgifter (*Budget Control Act*). Under större delen av 2013 fortsatte budgetkaoset och man tvingades bland annat stänga ner stora delar av den offentliga sektorn. Mot slutet av året kunde kongressen till slut enas om

VÄRLDENS MILITÄRUTGIFTER 2013

Region	Militärutgifter	Förändring (%)
Afrika	44.9	8.3
Nordafrika	18.7	9.6
Afrika söder om Sahara	26.2	7.3
Amerika	736	-6.8
Centralamerika och Karibien	9.6	6.0
Nordamerika	659	-7.8
Sydamerika	67.4	1.6
Asien och Oceanien	407	3.6
Central- och Sydasiens	63.7	1.2
Ostasien	282	4.7
Oceanien	25.9	-3.2
Sydostasien	35.9	5.0
Europa	410	-0.7
Östeuropa	98.5	5.3
Väst- och Centraleuropa	312	-2.4
Mellanöstern	150	4.0
Världen totalt	1 747	-1.9

Militärutgifterna är angivna i löpande priser (2013), miljarder dollar.

en budget, där även en försvarsbudget för 2014 ingick. Den överenskomna budgeten för 2014 kommer att dämpa effekterna av 2011 års budgetöverenskommelser, men de amerikanska militärutgifterna fortsätter att minska genom det förestående trupptillbakadragandet från Afghanistan.

Militärutgifter i Asien och Stillehavsområdet

Den starka ökningen av militärutgifterna i Asien och Stillehavsområdet har främst berott på Kinas militärutgifter. Under de senaste åren har de ökade spänningarna på grund av territoriella tvister i Syd- och Östkinesiska sjöarna tillkommit. Samtidigt som USA:s ”svängning” mot Asien visar på regionens strategiska betydelse fortsätter Kinas uppgång att omforma säkerhetsläget. Trots att Kinas uppgång varit den främsta drivkraften för ökade militärutgifter i de länder som har maritima gränstvister med Kina, är maritima frågor fortfarande en

RAPPORTERING AV MILITÄRUTGIFTSDATA TILL FN

FN:s system för standardiserad rapportering av militärutgifter är en viktig källa till offentlig information om militärutgifter. Antalet länder som sänder in rapporter till systemet fortsatte emellertid att minska under 2013. De militärutgifternas politiska känslighet kan, för en del länder, vara det främsta skälet för att inte rapportera data till FN, men många länder publicerar öppet sina försvarsbudgetar på Internet. Det faktum att många länder sänder in information åtminstone en gång tyder på att de har kapaciteten, men saknar den politiska viljan att alltid rapportera.

avgörande faktor för andra länder som har bättre relationer med Kina.

Vapenproduktion och militära tjänster

Minskade militärutgifter i USA och Västeuropa reflekterades i en minskning med 4 % av militära försäljningar för företagen på SIPRI Top 100-lista över vapenproducenter och militära tjänsteföretag (Kina undantaget) under 2012. Vapenförsäljningen för ryska företag ökade emellertid kraftigt, till stor del beroende på det stora ryska upprustningsprogrammet.

Stora ökningar sågs för de största företagen i flera andra ”framväxande” producentländer som Brasilien, Sydkorea och Turkiet. De senaste årens mönster visar en gradvis spridning av vapenindustrin där de traditionella producenterna i USA och Västeuropa står för en långsamt krympande del av Top 100-listans vapenförsäljningar och där andelen nya aktörer ökar. De traditionella vapenproducenterna är emellertid fortfarande helt dominerande. ●

DE 10 STÖRSTA VAPENPRODUCERANDE FÖRETAGEN 2012

Företag	Vapenförsäljning (\$ m.)	Vinst (\$ m.)
1 Lockheed Martin	36 000	2 745
2 Boeing	27 610	3 900
3 BAE Systems (UK)	26 850	2 599
4 Raytheon	22 500	1 900
5 General Dynamics	20 940	-332
6 Northrop Grumman	19 400	1 978
7 EADS (Alleuropeisk)	15 400	1 580
8 United Technologies	13 460	5 200
9 Finmeccanica (Italy)	12 530	-1 010
10 L-3 Communications	10 840	782

Företagen är amerikanska om inte annat anges. Vinsten avser hela företaget, d v s inklusive försäljning av icke-militära varor och tjänster.

5. INTERNATIONELL VAPENHANDEL

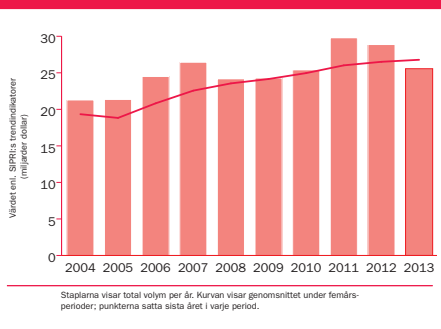
Volymen av internationella vapenöverföringar av större konventionella vapen (vilka inkluderar såväl vapenförsäljning som vapen givna som del av militärt stöd) ökade med 14 % mellan perioderna 2004–2008 och 2009–13. De fem största exportörerna under perioden 2009–13 (USA, Ryssland, Tyskland, Kina och Frankrike) stod för 74 % av exporten. Amerikanska och europeiska exportörer har dominerat toppskiket av exportörer under de senaste 20 åren, med några få undantag från andra regioner. Kina har emellertid åter etablerat sig som en av de främsta exportörerna. Under perioden 2009–13 var landet världens fjärde största exportör.

SIPRI:s statistik över internationell vapenhandel anger inte det finansiella värdet, men det finns flera länder som också offentliggör siffror på det finansiella värdet

DE STÖRSTA EXPORTÖRERNA OCH IMPORTÖRERNA AV STÖRRE KONVENTIONELLA VAPEN 2009–13

Exportör	Andel av världens export (%)	Importör	Andel av världens export (%)
1. USA	29	1. Indien	14
2. Ryssland	27	2. Kina	5
3. Tyskland	7	3. Pakistan	5
4. Kina	6	4. UAE	4
5. Frankrike	5	5. Saudiarabien	4
6. Storbritannien	4	6. USA	4
7. Spain	3	7. Australien	4
8. Ukraina	3	8. Sydkorea	4
9. Italien	3	9. Singapore	3
10. Israel	2	10. Algeriet	3

TRENDEN FÖR ÖVERFÖRINGAR AV STÖRRE KONVENTIONELLA VAPEN 2004–13

av sin vapenexport. Baserat på nationell statistik uppskattar SIPRI att 2012 års totala värde för den internationella vapenhandeln var minst 58 miljarder dollar.

Utvecklingen för vapenöverföringar 2013

En av finanskrisens konsekvenser i vapenproducerande länder i Europa, Nordamerika och på andra håll är minskade försvarsbudgetar. Den påföljande minskningen i inhemsk vapenanskaffning har ytterligare tvingat de vapenproducerande länderna att kraftigt öka exportandelarna av sin totala vapenförsäljning genom att söka nya exportmarknader. Regeringar har länge understött sina inhemska industriernas vapenexport. Många stora exportörländer utökar nu sitt försäljningsstöd genom offentlig marknadsföring och exportlättnader, eller lättnader i vapenhandelsrestriktioner.

En annan konsekvens av krympta försvarsbudgetar var den noterbara nedgången i internationella vapenleveranser till länder i Europa mellan perioderna 2004–2008 och 2009–13. Som en kontrast kan de ökade leveranserna till

Asien och Afrika ses. Länder i Asien och Oceanien stod för nästan hälften (47 %) av all import av större vapen under 2009-13. De tre största mottagarländerna var alla asiatiska: Indien, Kina och Pakistan, som tillsammans stod för 32 % av all import. Två länder i Mellanöstern kom åter in på listan över de fem största mottagarländerna: Förenade Arabemiraten och Saudiarabien.

Överföringar av långdistansmissiler

En noterbar trend bland stor mottagarländer har varit inköpen av fjärrstyrda långdistansrobotar med hög precision. Vapen som förbättrar ett lands förmåga att hota eller attackera små mål djupt inne på motståndarens territorium utan att riskera att skada sin egen militär eller värdefulla principer.

Under perioden 2004–13 var det 16 länder som erhöll eller beställde fjärrstyrda robotar med en räckvidd på över 200 km och åtta länder som exporterade dem. Spridningen av fjärrstyrda långdistansmissiler ger anledning till en ökad oro på grund av att de kan störa regional konventionell och nukleär vapenbalans, underblåsa kapprustning, leda till militär upptrappning, driva på mellanstatliga kriser och öka sannolikheten för krig.

Trots att det finns internationella kontrollregimer för missilexport visar stora leverantörsländer regelbundet en stor vilja att exportera fjärrstyrda missiler. En export som också går till regioner med stora mellanstatliga spänningar och till länder som innehar kärnvapen.

Öppenhet i vapenhandeln

Officiell och allmänt tillgänglig data om vapenhandeln är viktig för att kunna

bedöma länders vapenexport, vapeninköp och deras försvarspolitik. Att publicera information om försäljning och förvärv av vapen är emellertid ett känsligt ämne i nästan alla länder.

Precis som 2012 blev 2013 ett besvikelsens år för öppenheten i vapenhandeln. Antalet länder som rapporterade sin import och export av vapen till FN:s register över konventionella vapen ökade under 2013, men är fortsatt få.

Under den senaste femårsperioden, 2008–12, har flera av de tio största exportörländerna inte lämnat rapporter varje år och flera av de största importörländerna har inte rapporterat någon gång under perioden. Deltagandet från en del regioner har varit genomgående lågt under senare år. Under 2013 kom rapporter från endast ett land i Mellanöstern och från två afrikanska länder.

Sedan början av 1990-talet har ett ökat antal regeringar publicerat nationella rapporter om sin vapenexport. Fram till 1 januari 2014 hade 35 länder publicerat åtminstone en rapport sedan 1990. Av dem hade 32 länder publicerat rapporter under de senaste fem åren (2009–13) och 23 länder hade publicerat sammanhängande serier av årsrapporter från sin första rapport. Inget nytt land publicerade en nationell vapenexportsrapport under 2013. Tre av de tio största vapenleverantörsländerna har aldrig publicerat en nationell rapport: Israel, Kina och Ryssland. ●

6. VÄRLDENS KÄRNVAPENARSENALER

I början av 2014 förfogade nio stater (USA, Ryssland, Storbritannien, Frankrike, Kina, Indien, Pakistan, Israel och Nordkorea) tillsammans över cirka 4150 utplacerade, operativa kärnstridsspetsar, varav nästan 1800 hölls i högsta beredskap. När alla stridsspetsar räknas in, d v s operativa stridsspetsar, stridsspetsar i reserv och lager samt de stridsspetsar som är avsedda att demonteras, förfogar staterna totalt över cirka 16 350 kärnstridsspetsar, vilket kan jämföras med 17 270 i början av 2013.

Kärnvapenarsenaler

Det totala antalet kärnstridsspetsar i världen minskar, främst beroende på att USA och Ryssland fortsatt minskar sina kärnvapenarsenaler i enlighet med Nya START-fördraget som länderna slöt 2010 samt genom ensidiga nedskärningar. Tillsammans innehar Ryssland och USA mer än 90 % av världens kärnvapen. Minskningstakten av de två ländernas arsenaler verkar emellertid sakta in jämfört med för tio år sedan. Samtidigt verkar de fem kärnvapenstaterna (definierade enligt 1968 års Icke-spridningsfördrag), Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien

VÄRLDENS KÄRNVAPENARSENALER 2014

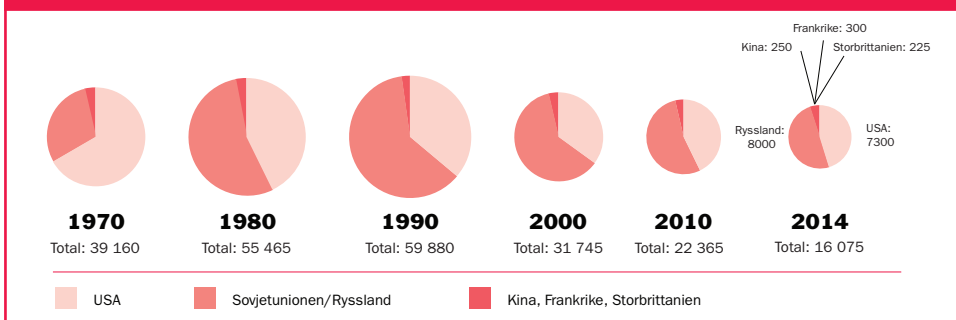
Land	Utplacera- de strids- spetsar	Övriga strids- spetsar	Totalt
USA	-2 100	5 200	-7 300
Ryssland	-1 600	6 400	8 000
Storbritannien	160	-65	-225
Frankrike	-290	-10	-300
Kina	-	-250	-250
Indien	-	90-110	90-110
Pakistan	-	100-120	100-120
Israel	-	-80	-80
Nordkorea	..	..	6-8
Totalt	-4 400	-12 865	-17 270

Alla siffror är ungefärliga och inhämtade i januari 2014.

och USA alla vara ovilliga att överge sina kärnvapenarsenaler inom överskådlig framtid och alla utvecklar nya missilsystem med förmåga att bära kärnvapen eller har uttalat sin avsikt att göra så.

Kärnvapenarsenalerna i de andra kärnvapenstaterna är väsentligt mindre. Indien och Pakistan gör emellertid sina respektive kärnvapenarsenaler mer avancerade och ökar antalet vapen. Båda länderna utvecklar och placerar ut nya ballistiska missiler och kryssningsrobotar med förmåga att bära kärnvapen och utökar sin kapacitet att producera klyvbart

DE FEM KÄRNVAPENSTATERNAS KÄRNVAPENARSENALER 1970-2014

material för vapenändamål. Bland experter finns numer ett växande samförstånd om att Nordkorea nu har tillverkat ett mindre antal kärnvapen och inte längre bara elementära kärnladdningar. Nordkorea utförde 2013 ett tredje kärnvapenprov och bekräftade kärnvapnens centrala roll i landets nationella säkerhetsstrategi.

Tillförlitlig information om kärnvapenstaternas arsenaler och kapacitet varierar avsevärt. USA har lämnat ut utförliga uppgifter om sina lager och arsenaler. Frankrike och Storbritannien har också lämnat ut uppgifter. Ryssland vägrar avslöja detaljerade uppgifter om sina styrkor som omfattas av Nya START-fördraget (även om man delger USA

informationen), och den amerikanska regeringen har slutat offentliggöra detaljerad information om kinesiska och ryska kärnvapen.

Indien och Pakistan tillhandahåller information om vissa av sina missilttest, men ingen information om status eller storlek på styrkorna. Israels policy är att inte kommentera de allmänna misstankarna om eventuellt kärnvapeninnehav och Nordkorea offentliggör ingen information om sin kärnvapenkapacitet.

Beräknat antal kärnvapenprov 1945–2013

Nordkorea utförde den 12 februari 2013 sitt tredje underjordiska kärnvapenprov.

Uppskattningar av laddningens sprängkraft varierar mellan 5 och 16 kiloton. Åtta länder (USA, Sovjetunionen, Storbritannien, Frankrike, Kina, Indien, Pakistan och Nordkorea) har sedan 1945 utfört 2055 kända kärnvapenprov. Det inbegriper kärnvapenprov utförda i olika försöksprogram för kärnvapenprov, prov utförda för civila ändamål och de två atombomber som släpptes över Hiroshima och Nagasaki i augusti 1945.

Fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT), som ännu inte trätt i kraft, skulle förbjuda alla kärnvapenprov. ●

LAGER AV KLYVBART MATERIAL 2013

Material som kan stödja en explosiv kärnklyvning är viktig för alla sorter av kärnladdningar, från första generationens atombomber till avancerade termonukleära vapen. De vanligaste klyvbara materialen är höganrikat uran och plutonium.

Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien och USA har framställt både höganrikat uran och plutonium för sina kärnvapen. Indien, Israel och Nordkorea har i huvudsak framställt plutonium, medan Pakistan mestadels framställt höganrikat uran. Alla länder med en civil kärnkraftsindustri har en viss förmåga att framställa klyvbart material.

International Panel on Fissile Materials sammanställer information om världens lager av klyvbart material.

	Världens lager, 2013
Höganrikat uran	~1285 ton*
Separerat plutonium	
Militära lager	~224 ton
Civila lager	~268 ton

* Undantaget de 61 ton som är färdiga att smältas ner

7. KÄRNVAPENBEGRÄNSNING OCH ICKE-SPRIDNING

Oro för nukleär spridning från Iran

Under 2013 gjordes uppmuntrande framsteg i de internationella strävandena att lösa den seglivade tvisten om karaktären och omfattningen av Irans nukleära program. Vid förhandlingar i november mellan Iran och de fem permanenta Säkerhetsrådsmedlemmarna plus Tyskland (de sk ”P5+1” staterna), nåddes ett tillfälligt avtal som ett första steg mot ett långsiktigt och heltäckande avtal med syfte att tillhandahålla garantier att Irans kärnenergi program endast används för civila ändamål.

Inom ramen för det sex månader långa avtalet samtyckte Iran till en rad praktiska åtgärder som begränsade dess urananrikningsprogram och tungvattenreaktorprojekt i utbyte mot begränsade lättnader i USA:s och EU:s ekonomiska och handelsrelaterade sanktioner.

Iran och det Internationella atomenergiorganet (IAEA) undertecknade också ett ramavtal om samarbete för att öka öppenheten i Irans nukleära program. Avtalet innehöll en rad iranska åtaganden för att ge IAEA ytterligare information om, och ökad tillgång till landets nukleära anläggningar.

Avtalet om förtroende-skapande och öppenhetsåtgärder sågs som grunden för att IAEA skulle fullfölja sina undersökningar om anklagelserna att Iran utfört militära nukleära aktiviteter i strid med sina åtaganden i enlighet med 1968 års Icke-spridningsfördrag.

De trevande genombrotten i de två skilda, men ändå tätt sammanlänkade

processerna löste inte de grundläggande skillnaderna i uppfattning om vilka Irans rättigheter är vad gäller kärnenergi i enlighet med 1968 års Icke-spridningsfördrag eller framtiden för dess känsliga verksamheter i kärnbränslecyclen.

De dämpade spekulationerna om att en del länder, särskilt Israel, skulle prioritera utomrättsliga åtgärder, eller t o m överväga att använda militär makt i förebyggande syfte för att hantera Irans misstänkta kärnvapenprogram.

Avtalen ökade också trovärdigheten för att internationella rättsliga åtgärder, däribland Säkerhetsrådets sanktioner, kan hantera misstänkta eller kända fall av länder som bryter mot viktiga åtaganden och normer i rustningsbegränsningsfördrag.

Nordkoreas nukleära program

Spänningarna till följd av Nordkoreas nukleära program skärptes kraftigt i början av 2013, för att sedan gradvis avta. Nordkorea utförde i februari sitt tredje kärnvapenprov och hävdade att landet hade fått fram en lättare och mer kompakt kärnstridspets.

Säkerhetsrådets fördömanden av provsprängningen avvisades och följdes av flera provokationer vilka ökade farhågorna för en militär konflikt med USA och Sydkorea.

Under året bekräftade Nordkoreas ledare sin avsikt att behålla kärnvapen som en central del i sin ”militären främst” policy och uttalade en långsiktig strategi för att utöka och förbättra landets kärnvapenarsenaler under överskådlig framtid. Vid årets slut fanns föga hopp om att återuppta de avbrutna sexpartssamtalen om kärnvapenedrustning i Nordkorea i utbyte mot internationellt stöd.

Rysk-amerikanskt samarbete för att minska nukleära risker

Ryssland och USA enades om en bilateral överenskommelse för att ersätta det existerande juridiska ramverket för kärnsäkerhets- och nedrustningsaktiviteter i enlighet med arbetet med att minska hoten genom det viktiga CTR-programmet (*Cooperative Threat Reduction*). CTR-programmet startade 1992 och är finansierat av USA. I Ryssland har det fortsatt med ett utökad antal verksamheter för att nedmontera strategiska kärnvapen, att förstöra kemiska vapen från sovjettiden och att säkerställa säkert förvar av nukleärt material. Det nya avtalet avspeglar de rysk-amerikanska relationernas utveckling mot ett mer jämlikt partnerskap genom att centrala CTR-aktiviteter i Ryssland har minskat eller avslutats.

Multilaterala rustningskontroll- och icke-spridningsavtal och initiativ

Under 2013 fanns tecken på en växande internationell frustration över bristen på framsteg för den multilaterala kärnvapennedrustningen. Många olösta frågor fanns kvar på dagordningen, framförallt att inleda förhandlingar i det sedan länge uppskjutna fördraget om förbud mot framställningen av klyvbart material för vapenändamål (FMCT) och att få 1996 års fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT) att träda i kraft. Försöken att föra fram en alternativ internationell dialog om nukleär nedrustning, där de humanitära konsekvenserna av kärnvapen hade en central roll, tog fart under året.

Den norska regeringen stod värd för en stor internationell konferens om de

humanitära konsekvenserna av kärnvapen. Konferensen undersökte de globala och långsiktiga konsekvenserna av kärnsprängningar, oavsiktliga eller avsiktliga, ur många olika perspektiv, bland annat för folkhälsa, ekonomisk utveckling, livsmedelsförsörjning och miljö. Dessutom sammankallade FN:s Generalförsamling under året för första gången en ny öppen arbetsgrupp (*Open-Ended Working Group, OEWG*) för att utveckla förslag hur framsteg i förhandlingarna om den multilaterala kärnvapennedrustningen kan uppnås.

Statusen för den föreslagna internationella konferensen om en zon fri från kärnvapen och andra massförstörelsevapen i Mellanöstern var fortsatt en tvistefråga under 2013. Beslutet att hålla konferensen togs vid 2010 års Översynskonferens av Icke-spridningsfördraget, i enlighet med den resolution om Mellanöstern som antogs vid fördragets Översyns- och förlängningskonferens 1995. Det fortsatta dödläget 2013 i frågan om att bestämma ett datum för konferensen gjorde att Egypten i en symbolisk protest lämnade det förberedande kommittémötet för 2015 års Översynskonferens. ●

8. KEMISKA OCH BIOLOGISKA MATERIAL: REDUCERING AV SÄKERHETSRISKER

Under 2013 fortsatte länderna att utveckla strategier för att förhindra och mildra effekterna av ett eventuellt missbruk av giftiga kemiska och biologiska material. En del av aktiviteterna utfördes inom ramen för miljö- och folkhälsoskydd, andra inom säkerhets- och försvarsområdet. De viktigaste juridiska verktygen mot kemisk och biologisk krigföring är 1993 års C-vapenkonvention och 1972 års B-vapenkonvention. De är vägledande när det gäller hot från och reaktioner mot biologiska och kemiska vapen och för försöken att säkerställa att vetenskap och teknologi inte missbrukas i fientliga syften.

Syrien

De viktigaste förändringarna under 2013 när det gäller säkerhetshot från kemiska eller biologiska material har alla anknytning till Syrien. Den syriska regeringen erkände 2012 att de innehade kemiska vapen. Under 2013 ledde flera allt

allvarligare anklagelser, hot om militär intervention och försök till internationell utredning, till att internationella inspektörer, under överinseende av FN:s generalsekreterare, anlände till Syrien. Deras rapport som bekräftade att kemiska vapen använts i inbördeskriget, utan att specificera av vilken sida, ledde till att Syrien anslöt sig till 1993 års C-vapenkonvention.

Som part till C-vapenkonventionen gjorde Syrien en formell deklaration av sina lager av kemiska vapen och slöt ett avtal om vapnens avlägsnande från landets territorium och deras förstörande. En mångfacetterad och växande kontrollinsats utfördes genom en samverkande överenskommelse med FN-sekretariatets avdelning för nedrustning (UNODA), Organisationen för förbud av kemiska vapen (OPCW), Världshälsoorganisationen (WHO) och andra organ, som nationella laboratorier. Den syriska regeringen fortsatte emellertid att neka till att ha använt kemiska vapen och nämnde inte i sin deklaration någon av de två typer av vapen som, enligt de internationella inspektörernas rapport, använts i Ghouta den 21 augusti 2013.

Kemisk vapenkontroll och nedrustning

Den tredje översynskonferensen och den 18:e partskonferensen till 1993 års C-vapenkonvention fick stor internationell uppmärksamhet, delvis beroende på den allt värre konflikten i Syrien och USA:s beslut att, i utbyte mot verifierad destruktion av syriska kemiska vapen, inte anfälla landet.

Den amerikanska regeringen hade vid upprepade tillfällen under året sagt att användningen av kemiska vapen i konflikten skulle utgöra en "röd linje" och

GAMLA OCH ÖVERGIVNA KEMISKA VAPEN

Siffrorna inhämtade 31 december 2013,

- 4 länder hade deklarerat att övergivna kemiska vapen fanns på deras territorium
- 15 länder hade deklarerat att de förfogat över gamla kemiska vapen efter att C-vapenkonventionen trätt i kraft
- Kontroller av gamla kemiska vapen hade 2013 genomförts i Belgien, Kanada, Nederländerna, Storbritannien och Tyskland
- Cirka 75 % av de övergivna kemiska vapnen som hittills återfunnits i Kina hade förstörts

DESTRUKTION AV KEMISKA VAPEN

Siffrorna inhämtade 31 december 2013,

- Irak, Libyen, Syrien, Ryssland och USA hade fortfarande inte avslutat destruktionen av sina kemiska vapenlager
- 58 528 ton (81%) av kemiska vapen av kategori 1 hade blivit förstörda
- 14 länder hade deklarerat 96 tidigare produktionsanläggningar för kemiska vapen
- 43 av dessa anläggningar hade förstörts och 22 omvandlats till civil produktion

skulle innebära ”allvarliga konsekvenser”, vilket allmänt sågs som att man tänkte använda militärt våld.

OPCW fick Nobels fredspris 2013 för ”sina omfattande insatser för att avskaffa kemiska vapen”.

Biologisk vapenkontroll och nedrustning

Parterna till 1972 års B-vapenkonvention höll under 2013 två möten i den andra omgången av expertmöten, i en serie av fyra, vilka man kommit överens om vid konventionens sjunde översynskonferens 2011. Mötena fokuserade på den vetenskapliga och teknologiska utvecklingen och på förtroendeskapande åtgärder, speciellt om och hur parterna fullföljer konventionen.

Övervakning av naturvetenskaplig forskning om dubbla användningsområden

Utvecklingen inom forskning om dubbla användningsområden, d v s naturvetenskaplig forskning som eventuellt kan komma att användas för militära ändamål, innefattade avslutandet av det långvariga rysk-amerikanska samarbetsprojektet CTR-programmet, som

under den senaste tiden uppmärksammat biologisk hotreducering.

Forskare som upptäckte ett nytt botulinumtoxin valde, p g a toxinets allvarliga risker för folkhälsan, att inte överlämna sekvensdata till en allmän förvaringsplats av nukleotidsekvenser tills ett effektivt motgift har utvecklats. Hotet som allmän tillgänglighet utgör kan illustreras av offentliggörandet av ett projekt för att utveckla en biologisk motsvarighet till en 3D-skrivare, vilken kan komma att användas till att sekvensera sjukdomsframkallande mikroorganismer. ●

9. BEGRÄNSNING AV KONVENTIONELLA VAPEN OCH MILITÄRT FÖRTROENDESKAPANDE

Vapenbegränsningen har som svar på förändringar i säkerhetsmiljön ständigt anpassats och omfattar behovet att reglera och begränsa icke-statliga aktörer och framväxten av nya teknologier. Tillämpningsområdet för olika rättsliga restriktioner innefattar nu långt mer än vad som traditionellt skulle definieras som vapen och de olika ramverk som skapats, eller som diskuteras, är inte begränsade till fördrag och konventioner. Nyheter är de politiskt bindande förtroendeskapande åtgärder, menade att främja en ansvarsfull användning av informations- och kommunikationsteknik, och en gemensam etisk kod för att vägleda tankesättet vad gäller ett eventuellt missbruk av nya teknologier inom artificiell intelligens och robotteknik.

I september 2013 antog FN:s Säkerhetsråd för första gången någonsin en resolution som enbart tog upp frågan om handeldvapen och lätta vapen (Resolution 2117). När Generalsekreterare Ban Ki-moon introducerade resolutionen underströk han de humanitära konsekvenserna av handeldvapen, något som upprepades i många av de deltagande ländernas och internationella organisationernas debattinlägg.

Humanitär vapenbegränsning

Hur man ska reglera olika vapen för att säkerställa överensstämmelse med internationell humanitär rätt har blivit viktigt för vapenbegränsningen. Till att börja med är deltagande i befintliga fördrag som kan anses vara humanitära

vapenbegränsningsavtal långt ifrån allomfattande. Dessutom har de länder som är parter till avtalen mycket arbete kvar innan de är genomförda.

Flera länder som är parter till 1997 års Konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring (Ottawakonventionen) uppfyller fortfarande inte sina skyldigheter enligt konventionen, medan andra har begärt förlängning av tidsfristerna för att efterleva avtalet.

Under 2013 ökade deltagandet i 2008 års Konvention om klustervapen fortsatt genom att fem länder anslöt sig till konventionen och sju andra gjorde ett åtagande att ansluta sig så snart som åtgärder för genomförande införts.

En stor utmaning är att kunna minska hotet från improviserade sprängämnen (improvised explosive devices, IEDs) och något som traditionella strategier för vapenbegränsning är svåra att tillämpa på. Det urskillningslösa användandet av IED får emellertid svåra humanitära konsekvenser. Länderna fortsatte under året att diskutera hur icke-statliga aktörer kan nekas åtkomst till viktiga material och beståndsdelar som behövs för att tillverka IED.

Styrning av autonoma vapen

För att försäkra sig om att nya teknologier inte ska komma att utgöra en oacceptabelt hot mot principerna inom den internationella humanitära rätten och mänskliga rättigheter har diskussioner påbörjats om hur man ska reglera dem.

Diskussionerna om man ska reglera autonoma vapen eller inte, och hur man ska gå tillväga, har förts inom ramen för 1981 års Konvention om särskilt inhumana

konventionella vapen och i FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet). Mot slutet av 2013 enades parterna till konventionen om att diskussioner mer inriktade på frågor om helt autonoma vapen ska bli en del av arbetsprogrammet under 2014.

Förtroendeskapande åtgärder för informations- och kommunikationsteknik

I december 2013 enades medlemsstaterna i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) om att utveckla en rad förtroendeskapande åtgärder för att minska risken för att en misstänkt aktivitet i cyberrymden kan misstolkas för en fientlig handling. OSSE:s avtal om att tillämpa förtroendeskapande åtgärder på informations- och kommunikationsteknik är det första i världen. Slutmålet för OSSE:s medlemsländer är att bidra till en internationell förståelse och ett avtal om principer om ansvarsfullt uppträdande i cyberrymden och att stärka folkrätten. Parallellt fortsätter OSSE:s medlemsländer att utveckla sin nationella förmåga för att bedriva verksamhet i cyberrymden.

Europeisk debatt om konventionell vapenbegränsning

I Europa har oro uttryckts över om 1990-talets avtal för konventionell vapenbegränsning, tillsammans med politiskt bindande förtroendeskapande åtgärder, fortfarande spelar en roll för att säkerställa förutsägbarheten i militärt uppträdande och att främja förtroendet för att försvarsmakten endast finns av legitima försvarsskäl.

Under 2013 identifierade både NATO:s medlemmar, Ryssland och andra europeiska länder militärövningar i närheten av de gemensamma gränserna

mellan NATO:s allierade, Ryssland och Vitryssland, som en risk som kan bidra till fler frågor om konsekvenserna av aktuella tendenser i militär planläggning. Det framväxande mönstret för militärövningarna är eventuellt inte längre förenligt med det gemensamma målet att göra Europa säkrare och fredligare. ●

10. MATERIAL MED DUBBLA ANVÄNDNINGSMRÅDEN OCH VAPENHANDELSKONTROLL

Under 2013 gjordes avsevärda framsteg i de globala ansträngningarna för att stärka den konventionella vapenhandelskontrollen.

Efter sex års förhandlingar kom FN:s Generalförsamling i juli överens om texten till det internationella vapenhandelsavtalet, ATT. I de multilaterala försöken till handelskontroll för material med dubbla användningsområden sågs inte samma utveckling, utan utvecklingen fortsatte ske stegvis.

ATT-avtalet

ATT-förhandlingarna avslutades i mars 2013 med att Iran, Nordkorea och Syrien blockerade ett samförstånd. Utkastet till avtalstext överlämnades därför i juni till omröstning i FN:s Generalförsamling. Här röstade 155 länder för avtalet, tre röstade emot (Iran, Nordkorea och Syrien), och 22 länder avstod från att rösta. Godkännandet av avtalstexten var ett resultat av globala försök att nå ett samförstånd för ett internationellt avtal som fastställer ”bästa möjliga gemensamma internationella normer för överföringar av konventionella vapen”. ATT-avtalet kommer att träda i kraft när 50 länder har ratificerat det. Vid slutet av 2013 hade 115 länder, däribland USA, undertecknat avtalet, och av dessa hade nio ratificerat det.

ATT-avtalet är det första internationella fördrag som omfattar förmedling, transitering och export av konventionella vapen. Delar av avtalet kan också tillämpas på komponenter till vapen samt ammunition. Avtalet föreskriver informationsutbyte om olika delar av fördraget, men exakt omfattning och

MULTILATERALA

VAPENEMBARGON I KRAFT 2013

FN (14 embargo)

- Al-Qaida och individer och grupper associerade med dem
- Centralafrikanska republiken
- Demokratiska Republiken Kongo (DRK, icke-statliga trupper)
- Elfenbenskusten
- Eritrea
- Iran
- Irak (icke-statliga trupper)
- Nordkorea
- Libanon (icke-statliga trupper)
- Liberia (icke-statliga trupper)
- Libyen (icke-statliga trupper)
- Somalia
- Sudan (Darfur)
- Talibanerna

EU (21 embargo)

Direkt tillämpningar av FN:s embargo (10):

- Al-Qaida, Talibanerna och individer och grupper associerade med dem
- Centralafrikanska republiken
- DRK (icke-statliga trupper)
- Elfenbenskusten
- Eritrea
- Irak (icke-statliga trupper)
- Libanon (icke-statliga trupper)
- Liberia (icke-statliga trupper)
- Libyen (icke-statliga trupper)
- Somalia (icke-statliga trupper)

Ampassningar av FN:s embargo (3):

- Iran
- Nordkorea
- Sudan

Embargon utan motsvarighet i FN (8):

- Egypten
- Guinea
- Kina
- Myanmar
- Sydsudan
- Syrien
- Vitryssland
- Zimbabwe

Arabförbundet (1 embargo)

- Syrien

mekanismer måste fortfarande definieras. Avtalet innehåller även en skyldighet att rapportera om nationella implementeringssystem och om överföringar av såväl de sju kategorier av större konventionella vapen i FN:s vapenhandelsregister som överföringar av handeldvapen och lätta vapen. Rapporteringstvånget om import och export av handeldvapen och lätta vapen skiljer ATT-avtalet från FN:s register över vapenöverföringar. Omfattningen av ATT-avtalet är emellertid snävare än den förteckning av krigsmateriel som finns för Wassenaararrangemanget och inbegriper

inte produkter med dubbla användningsområden med konventionella tillämpningar.

Förespråkare för ett ATT-avtal försökte bygga på principer och normer i redan existerande styrmedel för konventionell vapenhandelskontroll på regional och nationell nivå. Det särskilda omnämmandet av könsrelaterat våld som ett kriterium går längre än de flesta nationella och regionala avtal, som t ex EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport, även om kriteriet finns underförstått i den.

Kompromissöverenskommelsen försökte förena en stor mängd olika ståndpunkter bland FN:s medlemmar när det gäller så väl förhållandet mellan den statliga säkerhetstjänstens befogenheter som säkerhetsöverväganden för mänskliga rättigheter. Man försökte inkorporera skyldigheter inom internationell humanitär rätt och folkrätt med exportörers och importörers intressen. Resultatet blev en text som lämnar utrymme för tolkning när länderna omsätter avtalet i lag, policy och praxis.

Multilaterala vapenembargon

Vapenembargona utvecklades under året med varierande resultat. FN:s Säkerhetsråds permanenta medlemsstaters oförmåga att komma överens spelade en betydande roll för det fortsatta misslyckandet att få till stånd ett FN-sanktionerat vapenembargo mot Syrien.

Arabförbundets embargo mot Syrien var fortsatt i kraft, medan EU:s vapenembargo från 2011 löpte ut i juni 2013 då medlemsländerna inte kunde enas om det skulle förlängas, eller anpassas och tillåta vapenleveranser till oppositionen. EU hade i april enats om att tillåta leveranser av viss icke-dödande materiel till de syriska oppositionsstyrkorna, men att förse dem

med utrustning och programvara för användning i övervakningen av syrisk regeringskommunikation var fortfarande förbjudet. I augusti avbröt EU:s medlemsstater exporten av all utrustning som kan komma att användas i inhemskt förtryck, även om det inte var formaliserat i ett juridiskt bindande embargo.

FN:s Säkerhetsråd införde 2013 ett vapenembargo mot Centralafrikanska republiken, det enda nya under året. Precis som tidigare år rapporterade FN:s expertgrupper med uppgift att övervaka överträdelser mot FN:s vapenembargon att överträdelser förekom.

Exportkontrollregimer

De fyra informella samförståndsbaseerade exportkontrollregimerna Australiengruppen, Missilteknologikontrollregimen, Nuclear Supplier Group (NSG) och Wassenaararrangemanget fortsatte under 2013 sitt arbete för att stärka strategisk handelskontroll. Listorna över de produkter som är föremål för kontroll uppdaterades regelbundet, men man kom inte överens om nya riktlinjer eller principer för exportrelaterade aktiviteter som förmedling, transitering och omlastning.

Mexico anslöt sig under 2013 till Australiengruppen och fler länder söker medlemskap. Omfattande diskussioner fördes fortsatt om Indiens eventuella anslutning till regimerna, men utan resultat. Betydelsen av Australiengruppen, verksam för produkter med tillämpningar för biologiska och kemiska vapen, blev tydlig genom användandet av kemiska vapen i Syrien. Att Pakistan fortsatte att förse Kina med kärnreaktorer var föremål för flera dispyter både inom och utanför NSG. ●

BILAGOR

Vapenbegränsnings- och nedrustningsfördrag och avtal i kraft 1 januari 2014

- 1925 Protokoll rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser och bakteriologiska stridsmedel (Genèveprotokollet)
- 1948 Konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (genocide)
- 1949 Genèvekonventionerna rörande skydd för offren i väpnade konflikter
- 1959 Antarktiskfördraget om förbud mot militarisering av Antarktis
- 1963 Fördrag om förbud mot kärnvapenprov i atmosfären, yttre rymden och under vattnet (Partiella provstoppsfördraget)
- 1967 Fördrag om principer för staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar (Yttre rymdfördraget)
- 1967 Tlatelolco-fördraget om en kärnvapenfri zon i Latinamerika och Karibien
- 1968 Fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (Icke-spridningsfördraget)
- 1971 Fördrag om förbud mot placering av kärnvapen och andra massförstörelsevapen på havsbotten och i dennas underlag (Havsbottenfördraget)
- 1972 Konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring (B-vapenkonventionen)
- 1974 Fördrag om begränsning av underjordiska kärnsprängningar
- 1976 Fördrag om begränsning av underjordiska kärnsprängningar för fredliga ändamål
- 1977 Konvention om förbud mot militär eller annan fientlig användning av miljöförändrande teknik
- 1977 Protokoll I och II (till 1949 års Genèvekonventioner) rörande skydd för offren i internationella respektive icke-internationella väpnade konflikter
- 1980 Konvention om fysiskt skydd av kärnämne
- 1981 Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar (Konventionen om särskilt inhumana konventionella vapen)
- 1985 Fördrag om en kärnvapenfri zon i södra Stillahavsområdet (Rarotongafördraget)
- 1987 Fördrag om eliminering av sovjetiska och amerikanska markbaserade missiler med räckvidden 500-5 500 km (INF-fördraget)
- 1990 Fördrag om konventionella styrkor i Europa (CFE-fördraget)
- 1992 Fördraget om observationsflygningar (det s.k. Open Skies-fördraget)
- 1993 Konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt deras förstöring (C-vapenkonventionen)
- 1995 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Sydostasien (Bangkok-fördraget)
- 1996 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Afrika (Pelindaba-fördraget)
- 1996 Avtal om subregional rustningsbegränsning (Florens-avtalet)

KRONOLOGI 2012 (UTVALDA HÄNDELSER)

- 11 jan. Frankrikes startar Operation Serval som stöd för Malis väpnade styrkor
- 12 feb. Nordkorea utför ett underjordiskt kärnvapenprov
- 24 mar. Séléka-rebeller tar makten i Centralafrikanska republiken
- 2 apr. FN:s Generalförsamling antar ATT-avtalet
- 2 maj FN:s Säkerhetsråd inrättar ett stöduppdrag i Somalia (UN Assistance Mission in Somalia)
- 6 juni Edward Snowden avslöjar det hemliga amerikanska övervakningsprogrammet Prism
- 18 juni Afghanska regeringstrupper tar över det fulla säkerhetsansvaret i landet
- 3 juli Den egyptiska militären avsätter president Muhammad Mursi
- 21 aug. En attack med kemiska vapen i Ghouta i Syrien rapporteras
- 12 sep. Syrien ansluter sig till 1993 års C-vapenkonvention
- 31 okt. Den thailändska regeringens föreslagna amnestilag utlöser stora regeringsfientliga demonstrationer.
- 24 nov. Iran samtycker till att begränsa sina nukleära aktiviteter under sex månader.
- 17 dec. Japan offentliggör sina planer på ökade militärutgifter.

- 1997 Inter-amerikanska konventionen om olaglig tillverkning och handel med handeldvapen, ammunition, sprängämnen och andra liknande material
- 1997 Konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring (Ottawa-konventionen)
- 1999 Inter-amerikanska konventionen om öppenhet i anskaffning av konventionella vapen

- 1999 1999 års Wien-dokument om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder
- 2006 ECOWAS-konventionen om handeldvapen, ammunition, sprängämnen och andra liknande material
- 2006 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Centralasien (Semipalatinsk-fördraget)
- 2008 Konventionen om klusterammunition
- 2010 Fördrag om åtgärder för vidare nedskärningar och begränsningar av strategiska offensiva vapen (Nya START)
- 2011 Wien-dokument om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder

Fördrag och avtal som ännu ej trätt i kraft januari 2014

- 1996 Fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT)
- 1999 Avtalet om anpassning av 1990 års CFE-fördrag
- 2010 Centralafrikanska konventionen om kontroll av handeldvapen och lätta vapen, ammunition och alla komponenter som kan användas för deras produktion, reparation och montering (Kinshasa-konventionen)
- 2013 Internationella vapenhandelsavtalet (ATT-avtalet)

Organisationer för säkerhetssamarbete

Viktiga förändringar under 2013 är bl a att Mexiko anslöt sig till Australiengruppen, att Kroatien blev EU:s 28:e medlemsland och att Serbien anslöt sig till *Nuclear Suppliers Group* (NSG). ●

SIPRI:S DATABASER

SIPRI Military Expenditure Database

I databasen finns enhetliga tidsserier för militärutgifterna i 172 länder sedan 1988. De möjliggör jämförelse av ländernas militärutgifter i lokal valuta i löpande priser, i amerikanska dollar i fasta priser och växelkurser samt som andel av bruttonationalprodukten (BNP).

SIPRI Arms Transfers Database

Denna databas visar alla internationella vapenöverföringar av större konventionella vapen sedan 1950 i sju kategorier. Databasen är den mest omfattande allmänt tillgängliga källan för internationella vapenöverföringar.

SIPRI Arms Embargoes Database

Databasen innehåller information om alla vapenembargon som införts av en internationell organisation, som EU eller FN, eller av en grupp av länder. Alla embargon som är i kraft, eller varit i kraft sedan 1998 ingår.

SIPRI Multilateral Peace Operations Database

Databasen innehåller information om alla fredsuppdrag, både FN-ledda och andra, sedan 2000. I de samlade uppgifterna ingår plats, datum för utplacering och tidsram för uppdragets längd, mandat, deltagande länder, antal personer som deltar i uppdraget, kostnader och antalet dödsfall.

Webbadressen till SIPRI: databaser är: <http://www.sipri.org/databases>

BESTÄLLNINGSPÅSÄTTNING FÖR SIPRI YEARBOOK 2014

SIPRI Yearbook 2014: Armaments, Disarmament and International Security

Publiceras för SIPRI, tryckt och i elektroniskt format, av Oxford University Press

ISBN 978-0-19-871259-6 (inb.)

ISBN 978-0-19-178432-3 (elektronisk)

OXFORD
UNIVERSITY PRESS

Mer information finns på Internet: www.sipriyearbook.org

ÖVERSÄTTNINGAR

SIPRI Yearbook 2014 kommer att översättas till:

- arabiska av Centre for Arab Unity Studies (CAUS) i Beirut
www.caus.org.lb
- kinesiska av China Arms Control and Disarmament Association (CACDA) i Beijing
www.cacda.org.cn
- ryska av Institute of World Economy and International Relations (IMEMO) i Moskva
www.imemo.ru
- ukrainska av Razumkov Centre (Ukrainian Centre for Economic and Political Studies, UCEPS) i Kiev
www.razumkov.org.ua

Översättningarna finansieras av det schweiziska försvarsdepartementet (*Swiss Federal Department of Defence, Civil Protection and Sport*). Kontakta respektive organisation för ytterligare information.

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

Signalistgatan 9
SE-169 70 Solna, Sweden
Telephone: +46 8 655 97 00
Fax: +46 8 655 97 33
Email: sipri@sipri.org
Internet: www.sipri.org

SIPRI YEARBOOK 2014

Armaments, Disarmament and International Security

SIPRI Yearbook beskriver och analyserar utvecklingen inom ämnena

- Säkerhet och konflikter
- Militärutgifter och upprustning
- Icke-spridning, rustningsbegränsning och nedrustning

Detta häfte sammanfattar kapitlen i den 45:e upplagan av SIPRI:s årsbok och innehåller redogörelser för utvecklingen under 2013 inom

- *Väpnade konflikter*, med översikter om medling och fredsavtal och FN:s Säkerhetsråds roll i statligt baserade väpnade konflikter
- *Fredsuppdrag och konflikthantering*, analyserar fredsuppdrag i Afrika
- *Militärutgifter och vapenproduktion*, redogör för den amerikanska budgetdebatten och ett bidrag om militärutgifter och regional säkerhet i Asien och Stilla-havsområdet
- *Internationell vapenhandel*, rapporterar om överföringar av fjärrstyrda långdistansmissiler och en bedömning av försöken till öppenhet
- *Världens kärnvapenarsenaler*, rapporterar om kärnvapenprovet i Nordkorea
- *Kärnvapenbegränsning och icke-spridning*, beskriver utvecklingen i Iran and Nordkorea och det amerikansk-ryska samarbetsprogrammet, CTR-programmet
- *Kemiska och biologiska vapen*, beskriver den internationella reaktionen på användningen av kemiska vapen i Syrien och den naturvetenskapliga forskningen om dubbla användningsområden
- *Begränsning av konventionella vapen och militärt förtroendeskapande*, studerar styrningen av autonoma vapen, cybersäkerhet och den europeiska debatten om konventionell rustningsbegränsning
- *Material med dubbla användningsområden och vapenhandelskontroll*, redogör för förhandlingarna om ATT-avtalet och utvecklingen för multilaterala vapenembargon och exportkontrollregimer.

Årsboken innehåller också bilagor med fördrag och avtal om rustningsbegränsningar och nedrustning, beskrivningar av de viktigaste organisationerna för säkerhetssamarbete samt en kronologi över det gångna årets händelser inom SIPRI:s forskningsområden.